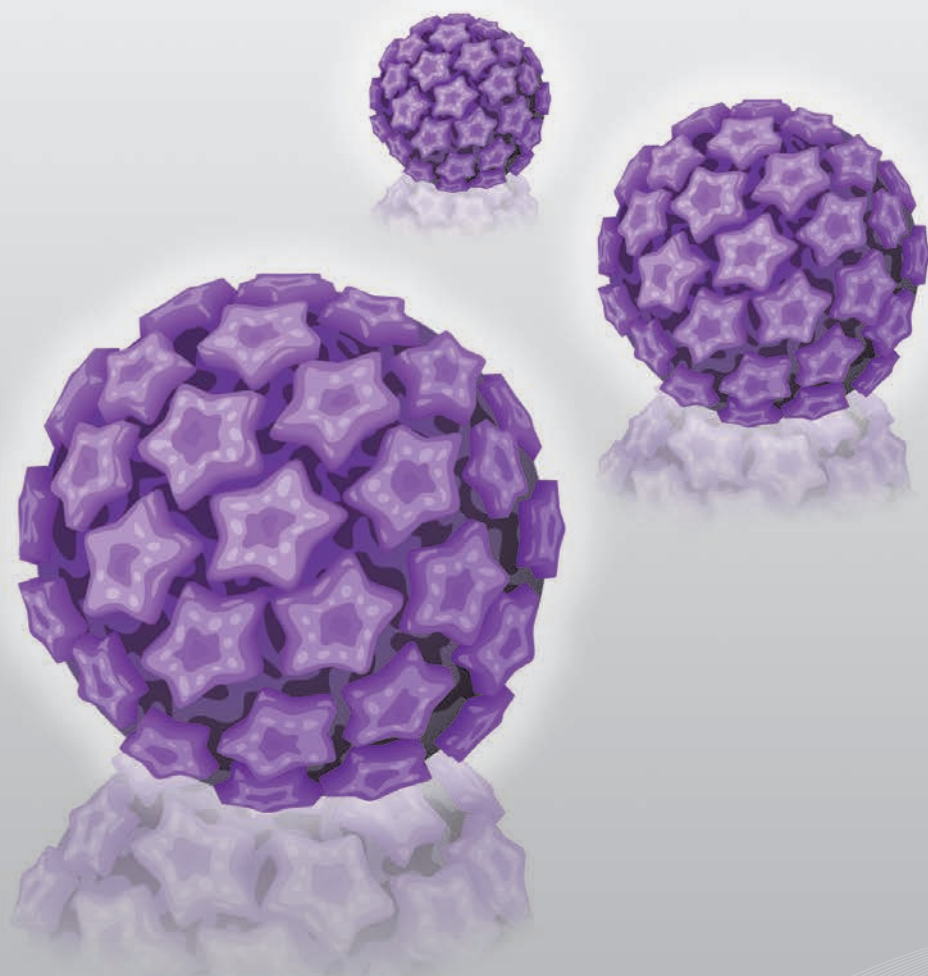

➔ ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВІРУС ПАПІЛОМИ ЛЮДИНИ

Що таке вірус папіломи людини?

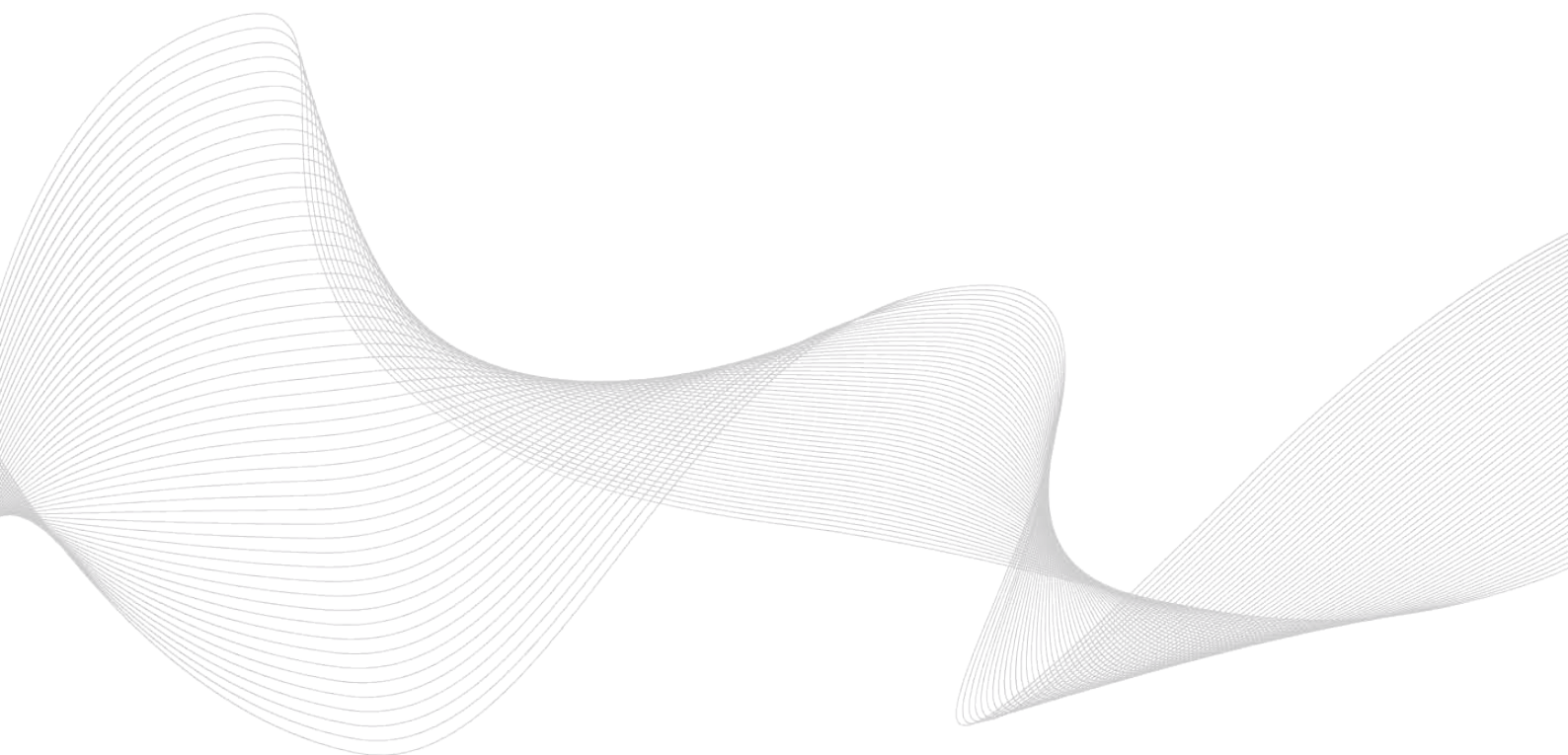

*Ця брошура написана асист. проф. Муратом Гюльтекін (Туреччина)
та пані Іко Тот (Угорщина) за участю проф. Карини Даль Штеффенсен (Данія).*

*ENGAGe хоче подякувати авторам, помічникам
та членам виконавчої групи ENGAGe
за їх роботу та постійну доступність.*

*З англійської на українську цю брошуру переклали
Євгенія Ейтманте та Аліна Григоренко.*

Передмова

Вірус папіломи людини (ВПЛ) є важливою темою для медичних працівників. Жінки та чоловіки можуть захистити себе за допомогою вакцини проти ВПЛ.

Харальд Цур Хаузен отримав Нобелівську премію за те, що довів зв'язок між ВПЛ і раком шийки матки.

ВПЛ найчастіше згадується як причина раку шийки матки. На жаль, цей вірус також викликає інші види раку та уражень.

Ми повинні обговорювати ВПЛ і передавати наші знання іншим.

У нас є зброя для боротьби з ВПЛ, але проблема в тому, що не всі знайомі з цими засобами, і що ще важливіше, не всі ними користуються!

**ЯКЩО МИ МАЄМО МОЖЛИВІСТЬ ПРОФІЛАКТИКИ
ЯКОГОСЬ З ВИДІВ РАКУ, МИ ПОВИННІ ЇЇ
ВИКОРИСТОВУВАТИ!**

ВПЛ розшифровується як вірус папіломи людини

➔ ВПЛ:

- Найпоширеніша інфекція, що передається статевим шляхом (ІПСШ).
- Не те саме, що ВІЛ та ВПГ (герпес).
- Настільки поширений, що майже всі сексуально активні люди інфікуються в певний момент свого життя.
Оскільки захист після зараження в організмі обмежений, одна людина потенційно може інфікуватися декілька разів ¹.
- Причина різних проблем зі здоров'ям, включаючи генітальні бородавки та рак.
- ДНК-вірус, здатний викликати злоякісні процеси епітеліальних клітин і викликати рак шийки матки, анального каналу, вульви, піхви, статевого члена та деякі види раку порожнини рота.
- Здатний впливати як на жінок, так і на чоловіків.
- Місцевий вірус. ВПЛ не потрапляє в кров.
- Можна запобігти шляхом вакцинації.
- Складний. Існує понад 100 типів ВПЛ, з яких принаймні 13 є онкогенними (також відомі як типи високого ризику).

ВПЛ низького ризику	6, 11, 42, 43, 44/55
ВПЛ високого ризику	16, 18, 31, 33, 35, 39, 45, 51, 52, 56, 58, 59, 66, 68
Неідентифікований ВПЛ	

¹ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=castle+PE+lancet+2007>

Рак шийки матки

У жінок із захворюваннями шийки матки найчастіше виявляється ВПЛ-16, на другому місці - ВПЛ-18.

Разом вони становлять 70% випадків раку шийки матки в усьому світі.

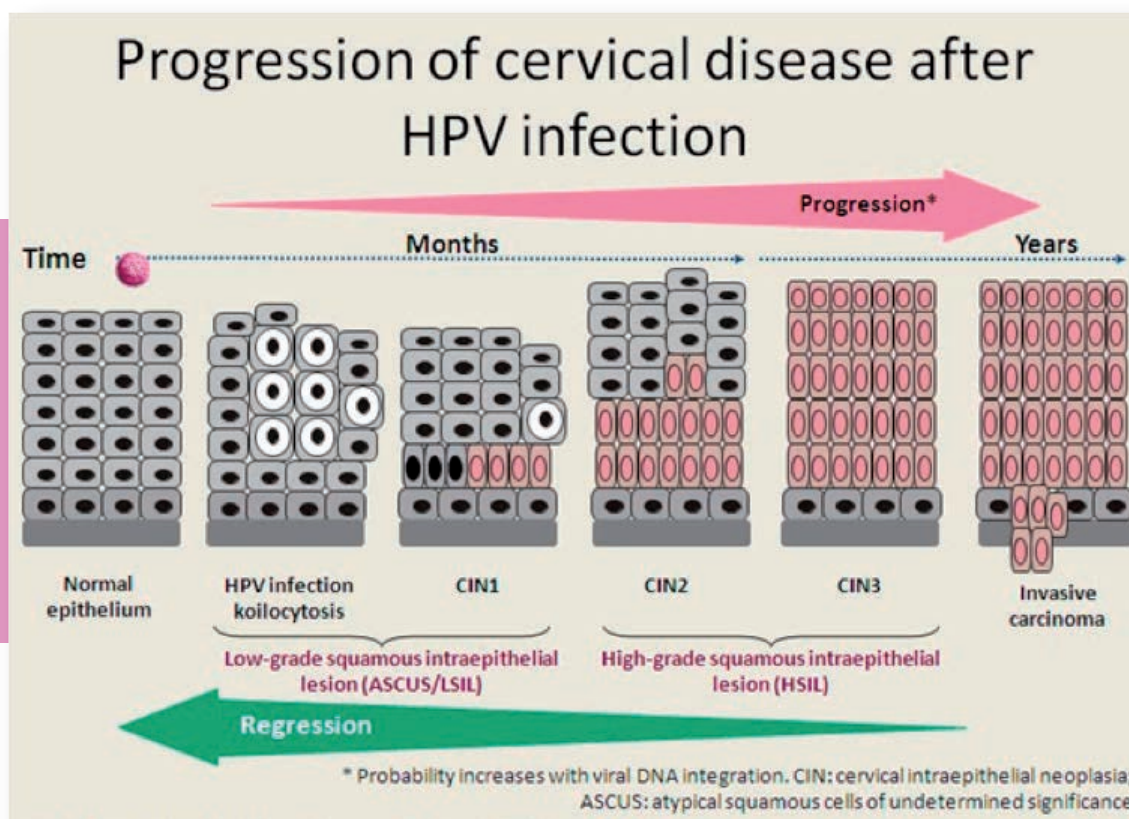
Понад 80% сексуально активних людей протягом життя інфікуються генітальним ВПЛ.

Високий рівень захворюваності та поширеності ВПЛ-інфекції спостерігається у жінок та у чоловіків незабаром після початку статевого життя.

Більшість генітальних інфекцій ВПЛ протікають безсимптомно і зазвичай виводяться з організму протягом 1–2 років без наслідків, якщо імунна система функціонує нормально.

Профілактика раку шийки матки можлива шляхом скринінгу, оскільки процес розвитку захворювання від інфікування до раку зазвичай повільний, іноді займає десятиліття.

Інфікування ВПЛ високого ризику не означає, що він переросте в ракове ураження.

Burd EM. Clin Microbiol Rev 2003; 16:1-17; Solomon D, et al. JAMA 2002; 287: 2114-2119

Ознаки та симптоми раку шийки матки

Більшість інфекцій ВПЛ не викликають симптомів і зникають спонтанно. Однак інфікування певними типами ВПЛ (найчастіше ВПЛ-16 та -18) може призвести до передракових уражень.

Якщо не лікувати, ці ураження можуть перерости в рак шийки матки, але цей процес зазвичай триває багато років.

Симптоми раку шийки матки, як правило, з'являються лише після того, як рак досягає запущеної стадії і може включати:

- аномальні, нерегулярні кровотечі, які з'являються між менструаціями або виникають після статевого акту;
- біль у спині, нозі або внизу живота;
- стомлюваність, втрата ваги, втрата апетиту;
- вагінальний дискомфорт або виділення з неприємним запахом;
- набряклість однієї ноги.

Що робить ВПЛ?

➔ Генітальні бородавки

Понад 30 мільйонів людей у всьому світі хворіють на ВПЛ.² До того, як почали використовувати вакцини проти ВПЛ, приблизно від 340 000 до 360 000 жінок і чоловіків щороку були вражені генітальними бородавками, викликаними ВПЛ. Крім того, приблизно один із 100 сексуально активних дорослих у США має генітальні бородавки в якийсь період життя. За оцінками в Європі понад 700 000 інфікованих.³

➔ Рак шийки матки

Рак шийки матки залишається важливою проблемою громадського здоров'я у всьому світі. Щороку виявляється приблизно 530 000 нових випадків і реєструється 265 000 смертей.⁴

➔ Рак вульви

Рак вульви є відносно рідкісним захворюванням і може бути двох типів:

1) базальноклітинний/бородавчастий 2) ороговіючий (кератинізуючий). Базальноклітинний/бородавчастий зустрічається у молодих жінок і несуть подібні фактори ризику, як і для раку шийки матки та ВПЛ-інфекції шийки матки. Кератинізуючий рак має низьку поширеність ВПЛ-інфекції, зустрічається у жінок похилого віку і часто асоціюється із таким шкірним захворюванням, як склерозуючий ліхен, чи виникати внаслідок сприятливих факторів.

➔ Анальний рак

У понад 90% випадків раку анального отвору зустрічається ДНК ВПЛ, при цьому найпоширенішим є ВПЛ-16. Анальний рак частіше зустрічається у ВІЛ-інфікованих чоловіків і жінок, а також у чоловіків, які мають статеві стосунки з чоловіками.

² <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23199955>

³ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5387299/figure/Fig1/>

⁴ Ferlay J, Soerjomataram I, Dikshit R, et al. Cancer incidence and mortality worldwide: sources, methods and major patterns in GLOBOCAN 2012. Int J Cancer 2015;136:E359–86.

➔ Рак голови та шиї - рак ротоглотки

Загалом, рак голови та шиї є шостим за поширеністю видом раку в усьому світі, на нього припадає 650 000 нових випадків і 350 000 смертей від раку на рік. Рак голови та шиї – це широкий термін, який охоплює злоякісні утворення епітелію, що виникають у ротовій порожнині. Більшість із них – це плоскоклітинний рак, а найбільш важливими факторами ризику є тютюнопаління та алкоголь.

Оральний ВПЛ передається в рот через оральний секс, але також можливо іншим шляхом. Багато людей схильні до перорального впливу ВПЛ. Близько 10% чоловіків і 3,6% жінок мають оральний ВПЛ. Більшість людей позбавляються від ВПЛ протягом одного-двох років, але у деяких людей інфекція ВПЛ зберігається і може спровокувати розвиток раку.

ВПЛ може вражати ротову порожнину та горло та викликати рак ротоглотки (задньої частини горла, включаючи основу язика та мигдалини). Вважається, що ВПЛ викликає 70% випадків раку ротоглотки.⁵

➔ Рак статевого члена

Плоскоклітинний рак статевого члена зустрічається рідко і становить близько 0,5% всіх видів раку у чоловіків, вражаючи переважно чоловіків у віці старше 50 років. Захворюваність різна в різних географічних регіонах, а в деяких областях рак статевого члена становить 10% злоякісних захворювань. У чоловіків, особливо в Африці, Азії та деяких країнах Південної Америки, стандартизований за віком рівень захворюваності коливається від 4,3–4,4/100.

Вважається, що в усьому світі вірус папіломи людини високого ризику спричиняє 40–50% випадків раку статевого члена, причому ВПЛ-16 є найбільш частим типом. Інші фактори ризику включають куріння, відсутність обрізання та погану гігієну.

Передача ВПЛ

Більшість людей інфікуються в певний момент свого життя. Більшість інфекцій зникають самі і не викликають серйозних проблем. Однак поширеним явищем є повторне зараження тим самим типом ВПЛ. Якщо виявлено, що пацієнт є ВПЛ-позитивним, необхідне тривале спостереження⁶. На жаль, тисячі жінок і чоловіків хворіють на рак та інші захворювання, спричинені ВПЛ.⁷

Будь-яка людина може заразитися ВПЛ під час вагінального, анального або орального сексу з носієм вірусу. Саме так він найчастіше поширюється, і важливо зазначити, що будь-хто, хто веде статеве життя, може отримати ВПЛ, навіть людина, яка мала секс лише з однією іншою людиною. Крім того, будь-якого статевих контакту достатньо для передачі, навіть без прямого проникнення.

Проте є також повідомлення про передачу ВПЛ без статевих актів. Для правильного розуміння точного природного перебігу інфекції ВПЛ, отриманої несексуальним шляхом, необхідно провести довгострокові подальші дослідження.

ВПЛ може передаватися, навіть якщо у інфікованої людини немає ознак або симптомів. Симптоми можуть з'явитися через роки після статевих актів з інфікованим партнером.⁸

⁵ EH5 - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28937544>

⁶ EH1 - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28165175>

⁷ Harper DM, DeMars LR. HPV vaccines - a review of the first decade. Gynecol Oncol 2017;146:196–204.

⁸ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28165175>

У нас є ефективні засоби для запобігання ВПЛ

➔ Вакцина проти ВПЛ

Вакцина проти ВПЛ спрямована на типи ВПЛ, які найчастіше викликають рак шийки матки і можуть викликати деякі види раку вульви, піхви, ануса та ротоглотки. Він також захищає від типів ВПЛ, які викликають більшість генітальних бородавок. Вакцина проти ВПЛ є високоефективною у запобіганні цільових типів ВПЛ, а також найпоширеніших проблем зі здоров'ям, спричинених ними.

В першу чергу, вакцина проти ВПЛ розглядається з точки зору запобігання раку шийки матки, але насправді вакцина захищає від додаткових пухлин і передракових уражень, спричинених ВПЛ.

На даний момент існують три вакцини, які захищають як від ВПЛ-16, так і від -18, які, як відомо, викликають щонайменше 70% випадків раку шийки матки. Вакцини також можуть мати певний перехресний захист від інших менш поширених типів ВПЛ, які викликають рак шийки матки. Одна з вакцин також захищає від ВПЛ-6 та -11, які викликають аногенітальні бородавки, а дев'ятикомпонентна вакцина захищає від дев'яти різних типів ВПЛ.

CERVARIX	HPV-16, -18 + перехресний захист
SILGARD/GARDASIL	HPV-4, -6, -16, -18
GARDASIL9	HPV-6, -11, -16, -18, -31, -33, -45, -52, -58

Усі вакцини найкраще діють, якщо їх вводити до зараження ВПЛ. Тому їх бажано призначати маленьким пацієнтам, починаючи з 9 років.

Згідно з рекомендаціями, вакцини є найефективнішими перед початком статевого життя, але ефективні також приблизно у 70% пацієнтів старшого віку (у деяких країнах рекомендація охоплює пацієнтів до 55 років). Отримати вакцину можна навіть при наявній інфекції ВПЛ. У цьому випадку вакцина захищає від подальших інфекцій.

Вакцини не можуть лікувати інфекцію ВПЛ або асоційовані з ВПЛ захворювання, включно з раком.

Результати клінічних випробувань показують, що всі існуючі вакцини є безпечними та досить ефективними для запобігання інфекціям ВПЛ-16 та -18.

Вакцини проти ВПЛ ліцензовані Управлінням з контролю за продуктами і ліками США (FDA) та Європейським агентством з лікарських засобів (EMA). Центри контролю та профілактики захворювань США (CDC) схвалили їх як безпечні та ефективні. Вакцини були досліджені на тисячах людей по всьому світу, і ці дослідження не виявили серйозних ризиків. Побічні ефекти, про які повідомляється в цих дослідженнях, були слабкими та включали біль у місці введення уколу, лихоманку, запаморочення та нудоту.

Центри контролю та профілактики захворювань та Управління з контролю за продуктами і ліками продовжують контролювати безпеку вакцин. Останні звіти Всесвітньої організації охорони здоров'я (Всесвітньої організації охорони здоров'я) чітко стверджують, що ці вакцини надзвичайно безпечні.⁹

Вакцини містять окремі білки типів вірусу ВПЛ, які викликають імунну відповідь

Щоб зрозуміти, як вакцина діє в організмі, уявіть собі шафу. Оболонкою молекули ВПЛ є шафа. Шафа вірусу зазвичай містить інфекційну ДНК, але у вакцині ця шафа порожня. Порожня шафа допомагає імунній системі розпізнавати зовнішню поверхню вірусу, навчаючи її захищати пацієнта у разі майбутнього контакту.

Оскільки вакцинація запобігає раку статевих органів як у чоловіків, так і у жінок, деякі країни також почали вакцинувати хлопчиків. Одна з двох доступних вакцин також запобігає появі генітальних бородавок у чоловіків і жінок, а також запобігає іншим типам раку, асоційованим з ВПЛ, які описані вище.

ВООЗ рекомендує вакцинацію дівчатам у віці 9–13 років, оскільки це найефективніший захід охорони здоров'я проти раку шийки матки. Підлітки віком від 9 до 14 років повинні отримати вакцину проти ВПЛ у вигляді серії з двох доз з інтервалом від 6 до 12 місяців. Люди, які починають вакцинацію проти ВПЛ у віці 15 років і старше, повинні отримувати вакцину у вигляді серії із трьох доз, при цьому друга доза вводиться через один-два місяці після першої дози, а третя доза – через шість місяців після першої дози.

З цих вікових рекомендацій є кілька винятків. Ваш медичний працівник може надати вам більше інформації.

➔ Вакцинація для хлопчиків

Щеплення для юнаків і хлопців також важливі, тому що забезпечують:

- захист чоловіків від раку, асоційованого з ВПЛ,
- запобігання зараженню жінок від чоловіків

Рівний доступ до вакцини проти ВПЛ – це тема, яка зараз обговорюється; тим часом захворюваність чоловіками на рак, спричинений ВПЛ, постійно зростає. Крім того, захворювання, пов'язані з ВПЛ, у чоловіків часто діагностуються на пізній стадії.

Більшість країн ЄС запровадили програми вакцинації проти ВПЛ для дівчат до 14 років, але в деяких країнах вакцинація проти ВПЛ також здійснюється для хлопчиків.

⁹ <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255353/WER9219.pdf;jsessionid=71DFCD0>

➔ Скринінг на ВПЛ

Нещодавно скринінг на ДНК ВПЛ використовувався лише для первинного скринінгу раку шийки матки для жінок старше 30 років. Скринінговий тест на рак шийки матки, також відомий як мазок Папаніколау чи пап-тест, має нижчу чутливість та позитивне прогностичне значення через те, що аномальних результатів пап-тестів та досвідчених цитопатологів буде менше серед вакцинованого населення.

Скринінг на ДНК ВПЛ має більш високу чутливість для виявлення раку порівняно з мазком Папаніколау, більш високу негативну прогностичну цінність і, отже, можливість збільшити інтервал скринінгу.

Тест може бути проведений лікарем або за допомогою набору для самостійного збору.

➔ Варіанти лікування

Наразі не існує медикаментозного лікування стійких інфекцій ВПЛ, які не пов'язані з аномальними змінами клітин. Проте генітальні бородавки, доброякісні пухлини дихальних шляхів, передракові зміни на шийці матки та рак, що виникає внаслідок інфекцій ВПЛ, можна лікувати різними методами лікування, наприклад, хірургічним втручанням.

Якщо є інфекція ВПЛ, яка не викликає жодного клінічного захворювання або генітальних бородавок, лікування полягає в тому, щоб імунна система могла виконувати свою роботу і включала більш щільне спостереження, ніж зазвичай.

Методи, які зазвичай використовуються для лікування передракових змін шийки матки, включають кріохірургію (заморожування інфікованої та ВПЛ-трансформованої тканини); процедуру петлевого електрохірургічного висічення (також називається LOOP), яка полягає в видаленні тканини шийки матки за допомогою петлі з гарячого дроту; хірургічну конізацію (операція за допомогою скальпеля, лазера або обох для видалення конусоподібного шматка тканини з шийки матки та цервікального каналу); і лазерну вапоризацію (використання лазера для видалення аномальних тканин шийки матки).

Лікування інших типів доброякісних пухлин дихальних шляхів, передракових змін, спричинених ВПЛ (вагінальні, вульварні, статеві та анальні ураження), та генітальних бородавок, включають місцеві хімічні препарати або ліки, ексцизійну хірургію, кріохірургію, електрохірургію та лазерну хірургію. Підходи до лікування перевіряються в клінічних випробуваннях, включаючи рандомізоване контрольоване дослідження, яке визначає, чи знизить лікування анальних передракових уражень ризик анального раку у людей, інфікованих ВПЛ.

Пацієнти, інфіковані ВПЛ, у яких розвивається рак, як правило, отримують таке ж лікування, як і пацієнти, чиї пухлини не спричинені ВПЛ, відповідно до типу та стадії пухлини. Однак,

людей, у яких діагностовано ВПЛ-позитивний рак ротоглотки, можна лікувати інакше, ніж людей з раком ротоглотки, які є ВПЛ-негативними. Останні дослідження показали, що пацієнти з ВПЛ-позитивними пухлинами ротоглотки мають кращий прогноз і можуть мати гарну динаміку при менш інтенсивному лікуванні. Поточні клінічні випробування досліджують це питання.

Лікування раку також включає хірургічне втручання (яке може бути обширним при запущеному захворюванні), променеву терапію, хіміотерапію, а також біологічну та біоподібну терапію.

Новим методом лікування запущеної стадії раку є імунотерапія.

Контакти ENGAGe:

Веб-сайт: [//engage.esgo.org/](http://engage.esgo.org/)

Електронна пошта: engage@esgo.org

